

Фикҳ дарслари (126-дарс). Истеҳоза ва узрлиларнинг ҳукмлари

13:56 / 04.03.2021 2767

(иккинчи мақола)

Бу ҳукмларни фақиҳларимиз қуйидаги далиллардан олганлар:

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رَافِعٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ بَدَأَ بِشَيْءٍ مِنْ أَعْمَالِ الدُّنْيَا مِنْ غَيْرِ عِلْمٍ بِمَا فِيهَا مِنْ حُرْمٍ أَوْ حَلَالٍ، فَهُوَ كَمَنْ بَدَأَ بِشَيْءٍ مِنْ أَعْمَالِ الْآخِرَةِ مِنْ غَيْرِ عِلْمٍ بِمَا فِيهَا مِنْ حُرْمٍ أَوْ حَلَالٍ، فَهُوَ كَمَنْ بَدَأَ بِشَيْءٍ مِنْ أَعْمَالِ النَّارِ مِنْ غَيْرِ عِلْمٍ بِمَا فِيهَا مِنْ حُرْمٍ أَوْ حَلَالٍ».

Оиша розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

«У киши:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам билан у зотнинг завжаларидан бир аёл эътикоф ўтирди. У (аёл) сарғиш ва қизғиш (қон) кўрар эди. Гоҳида, у намоз ўқиётганида остига тоғора қўйиб қўяр эдик», дедилар».

Абу Довуд, Бухорий ва Насоий ривоят қилишган.

أَخْبَرَنَا أَبُو حَنِيفَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ بَدَأَ بِشَيْءٍ مِنْ أَعْمَالِ الدُّنْيَا مِنْ غَيْرِ عِلْمٍ بِمَا فِيهَا مِنْ حُرْمٍ أَوْ حَلَالٍ، فَهُوَ كَمَنْ بَدَأَ بِشَيْءٍ مِنْ أَعْمَالِ الْآخِرَةِ مِنْ غَيْرِ عِلْمٍ بِمَا فِيهَا مِنْ حُرْمٍ أَوْ حَلَالٍ، فَهُوَ كَمَنْ بَدَأَ بِشَيْءٍ مِنْ أَعْمَالِ النَّارِ مِنْ غَيْرِ عِلْمٍ بِمَا فِيهَا مِنْ حُرْمٍ أَوْ حَلَالٍ».

Икрима розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

олмайдилар. Бундай кишилар шаръий соҳиби узр саналадилар.

Унинг узри фарз намозининг тўлиқ вақтини эгаллайди, яъни фарз намозининг тўлиқ вақтида бетаҳоратликдан халос бўлиб, таҳорат қилишга ва фарзни ўқишга вақт топа олмайди. У шаръий соҳиби узр саналади.

Бу аввалда соҳиби узр ҳукмида бўлишга қўйилган шартдир. Соҳиби узр ҳукмида қолиш учун эса бир намоз вақтининг бирор жузида бир марта бўлса ҳам узрнинг топилишидир». (Роддул Муҳтор).

Соҳиби узр бўлган ёки бўлмаганликни билиб олиш йўли:

Улар тажриба учун энг қисқа намознинг вақти, масалан, шомни танлайдилар ва қуёш ботиши билан то қизил шафақ йўқ бўлгунча бир марта таҳорат олиб, фақат шомнинг фарзини адо қила оладиган вақт топишга ҳаракат қиладилар. Масалан, таҳорат олиб, уч ракъат фарзни ўқишга ўн дақиқа вақт кетади (ундан кам ёки кўп бўлиши ҳам мумкин). Агар улар шом вақти кириб, то шом вақти чиққунча ўн дақиқа пок ҳолда туролмай, таҳорати кетиб қолаверса, соҳиби узр саналадилар ва қолган намозларда ўн дақиқа покликни кутиб ўтиришлари шарт эмас. Балки бир намоз вақти кириб, то чиқиб кетгунча бир марта бўлса ҳам узри топилса бўлди. Шаръий соҳиби узрга айлангач, модомики ҳар намоз вақтида бир марта бўлса ҳам таҳорати кетиб турар экан, бундай киши соҳиби узр ҳукмида қолади.

Агар тўлиқ бир намоз вақтида бирор марта ҳам узр содир бўлмаса, яъни ел чиқмаса, бавл томчиламаса, суюқлик келмаса, соҳиби узрлик ҳукми бекор бўлади. Масалан, шом вақти кирганидан то чиқиб кетгунча узр содир бўлмасдан, намоз ўқишга имкон пайдо бўлган бўлса, соҳиби узрликдан чиқади.

Доимий равишда ел чиқиб туриши, пешоб оқиб туриши, яраси қонаб туриши каби ҳолатлар ҳам мазкур ҳолатларга қиёс қилинади. Мазкур ҳолатга мубтало бўлган кишилар ҳар намознинг вақтига бир таҳорат қилиб олиб, ўша намознинг вақти чиққунча таҳоратли одамга жоиз бўлган ишларни қилаверади.

هُلِّلَ الْيَدَيْنِ بِنِوَالِ الْيَدَيْنِ بِحَيْثُ يَبْأُتُنْبُ عَمَطَافٍ تَعَاجٍ؛ تَلَاقَ عَشَائِعٍ نَع
رُطَافٍ أَلْفِ ضَاخَتُسْ أَعَزْمَا يِّنْ؛ هَلَّلَ الْوُسْرَ أَيُّ؛ تَلَاقَ مَلَسَوِ هَيْلَعِ
تَلَبُّقًا إِذِافٍ، عَصِيحُ الْبَابِ سَيْلَوْ قُرْعَ لِكَلِّ ذَا مِّنْ، أَلْ «؛ لَقَا قَفْ؟ أَلْ صِلَا عُدَا فَا
يَفَوْ. «يَلْ صَوَّ مَدَلَا كُنَّ عَ يَلْ سَعَا فَا تَرَبَّدَا إِذِو، أَلْ صِلَا يَغَدَفُ عَصِيحُ الْ
يَغَدَفُ عَصِيحُ الْ تَلَبُّقًا إِذِا»؛ مَلَسَوِ هَيْلَعِ هَلَّلَا الْيَدَيْنِ بِنِوَالِ الْيَدَيْنِ؛ عَصِيحُ الْ

هُسْمُ الْهَوْرِ . «يَلْصِقُ وَدَلَّ كُنَّ عَيْلُ سَغَافُ تَرْبَدَا إِذْ وَهَالِ صِلَا

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Фотима бинти Абу Ҳубайш Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига келиб:

«Эй Аллоҳнинг Расули, мен истехоза бўламан, пок бўлмайман. Намозни қўяманми?» деб сўради. Ул зот:

«Йўқ! Албатта, у томир узилганидандир, ҳайз эмас. Қачон ҳайз келса, намозни қўй. Қачон у кетса, ўзингдаги қонни ювиб ташлаб, намозни ўқийвер», дедилар».

Бошқа бир ривоятда:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Қачон, ҳайз келса, намозни қўй. Қачон, у (кунлар) ўтиб кетса, ўзингдан қонни ювиб, намозни ўқийвер», дедилар», дейилган.

Бешовлари ривоят қилишган.

Бундай таҳоратни қуёш чиқишига ўхшаш вақтнинг чиқиши синдиради.

Мисол учун, узрли шахс бомдод учун таҳорат қилди. Унинг таҳорати қуёш чиқиши билан синади. Қуёш чиққандан кейин қилган таҳорати билан пешинни ўқиса бўлади.

Заволга ўхшаш вақтнинг кириши эмас.

Заволдан олдин таҳорат қилган узрли шахснинг таҳорати завол бўлиб, пешиннинг вақти кириши билан эмас, пешиннинг вақти чиқиши билан синади. Лекин пешин вақтининг охирида аср учун таҳорат қилса, аср вақти кириши билан таҳорат синади. Бу аср вақти киргани учун эмас, балки пешин вақти чиққани учундир. Шом, хуфтон ва бомдод ҳам шундай.

(Тамом)

«Кифоя» китобининг биринчи жузидан